

LARS (18)

Met aspergersyndroom in het speciaal onderwijs

Lars (18) heeft het syndroom van Asperger. Hij zit in de zesde klas vwo van het Amsterdamse Altracollege, een van de weinige scholen voor voortgezet speciaal onderwijs in Nederland waar je een havo- of vwo-diploma kan halen.

„Ik vind het fijn op deze school. Alles is lekker duidelijk en roosterwijzingen zijn tot 0 procent gereduceerd. In het reguliere onderwijs zijn ze als autist op een gegeven moment zat. Want je droomt zo nu en dan weg, of je hebt plotseling een afzondering omdat je overprikkeld bent. Hier hebben

leraren er meer begrip voor. „Er wordt op deze school wel van je verwacht dat je de sociale vaardigheden machtig bent als je weggaat. Ik hoef op dat gebied alleen nog maar wat schaaft- en schuurwerk te verrichten, bijvoorbeeld door mijn Kees Bakels-syndroom te leren onderdrukken. Net als de hoofdpersoon uit Theo Thijsens boek *Kees de Jongen* denk ik vaak na over hoe een situatie anders had kunnen verlopen. Puur zelfentertainment, maar niet altijd handig. „Op de basisschool wist ik al dat ik naar deze school zou gaan omdat ik veel begeleiding

nodig heb. Ter voorbereiding adviseerde de basisschool me groep 8 al op een speciale school te doen. Daár had ik liever niet gezeten. Als een leerling flipte, werd hij naar de time-out gebracht en dan deden ze de deur op slot. Het was eigenlijk een isoleercelletje. „Ik zou niet naar een reguliere middelbare school willen; de cultuur is zo anders. Op mijn huidige school hebben we bijvoorbeeld twee keer per jaar werkpakkendag. Dan komt iedereen in zijn Albert Heijn- of Lidl-pakje. Ik vind dat leuk, maar op een normale school zou ik uitgejouwd worden.”

Passend onderwijs Te veel leerlingen kregen een diagnose; in 2014 moet de reguliere school hen opvangen. Dat wordt lastig

Rugzak inleveren, en terug naar de gewone school

Door Julie Wevers

ALKMAAR. „Plotseling hoorde ik in de lerarenkamer opmerkingen als: dat kind is een echte autist”, zegt oud-schooldirecteur Frank Hoozeboom. „Toen wist ik: dit kan uit de hand lopen.” Inmiddels is hij, als directeur van het samenwerkingsverband voortgezet onderwijs Noord-Kennemerland, verantwoordelijk voor de ondersteuning van alle 15.000 leerlingen in zijn regio.

De diagnostische blik van leerkrachten had volgens Hoozeboom alles te maken met de in 2003 ingevoerde leerlinggebonden financiering, beter bekend als het 'rugzakje'. Voor elk kind dat aantoonbaar behoefte had aan extra ondersteuning, kon een reguliere school extra geld krijgen. Voorwaarde was meestal dat bij een kind een 'handicap' of 'stoornis' was vastgesteld.

Hierdoor werden meer 'etiketten' op kinderen geplakt dan ooit - zoals de diagnoses ADHD, ODD, PDD-NOS en syndroom van Asperger. Wilma Lozowski, beleidsmedewerker bij het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP). „Alleen dan kon de school voor een kind extra ondersteuning krijgen.”

Van alle leerlingen in het basisonderwijs heeft nu 1 procent een rugzakje, in het voortgezet onderwijs 1,5 procent. Mede om de groei van rugzakjes en speciaal onderwijs in te dammen wordt vanaf augustus 2014 een ingrijpende hervorming ingevoerd onder de naam 'passend onderwijs'. Schoolbesturen moeten dan elke leerling een geschikte plek bieden; leerlingen met een 'zorgbehoefte' moeten zoveel mogelijk naar een reguliere school.

De opmars van aandoeningen had ook te maken met de bloei van de kinder- en jeugdpsychiatrie eind vorige eeuw. Nieuwe diagnoses deden hun intrede, zoals PDD-NOS en syndroom van Asperger - lichte vormen van autisme. De kennis over bestaande aandoeningen nam fors toe, zoals die over 'aandachtstekort met impulsiviteit', ofwel ADHD.

De boodschap van psychiaters, psychologen en orthopedagogen luide dat deze aandoeningen vroeg moesten worden opgespoord en behandeld, in het belang van het kind. „Terecht”, zegt Lozowski. „Maar vaak kan je als behandelaar volstaan met het analyseren van de problemen bij een kind, zonder dat je daar onmiddellijk een diagnose aan vast koppelt. Doordat het systeem hier expliciet om vroeg, kwamen die diagnoses er toch.”

De urgente boodschap uit de kinderen jeugdpsychiatrie bereikte rond de eeuwwisseling het onderwijs. „Leerkrachten kregen plotseling te maken met allerlei diagnoses waar ze helemaal geen verstand van hadden”, zegt Hoozeboom. „Maar ze moesten er wel snel iets mee doen, anders liep de ontwikkeling van het kind gevaar.”

In 2003 deed het rugzakje zijn intrede. Hiermee konden scholen specialistische kennis over psychiatrische aandoeningen inkopen bij regionale expertisecentra. „De ambulante begeleiding van deze centra waren vaak heel goed en hoorden er al gauw helemaal bij op scholen”, zegt Hoozeboom.

Ouders en scholen waren er volgens hem „heilig van overtuigd” dat ze kinderen deze kennis niet moesten onthouden. Maar het hek ging volgens Hoozeboom van de dam. „In hoog tempo begon het aantal rugzakjes in onze regio te groeien. Tot mijn verbazing zat er ook geen enkele financiële rem op. Of je als school nou tien of twaalf rugzakjes per jaar wilde, als de aanvragen in orde waren, kreeg je die gewoon.” Het aantal leerlingen met rugzakjes steeg van 11.000 naar nu 39.000.

Tot Hoozebooms teleurstelling betekende een rugzakje lang niet altijd dat er goede hulp kwam. „Maar dan lag er wel een diagnose die een langdurig stempel voor een leerling betekende, met alle mogelijke negatieve consequenties voor vervolgonderwijs of arbeidsmarkt.”

Een aantal leerkrachten deed volgens Hoozeboom weinig met een diagnose en liet de ondersteuning liever over aan de ambulante begeleider die twee keer per maand langskwam. „Terwijl ze zelf ook geacht werden aanpassen te doen. Bijvoorbeeld door huiswerk voor leerlingen met autisme ook op het bord te schrijven, omdat zij informatie vaak langzamer verwerken. Of door leerlingen met oppositioneel gedrag beter te begrenzen.”

Hierdoor kon een leerling ondanks de rugzak vastlopen. „Dan concludeerde de school dat sprake was van handelingsverlegenheid en werd het kind naar een speciale school verwezen, terwijl dit niet altijd nodig was.”

De drempel naar het speciale onderwijs was volgens Hoozeboom te laag. Tegelijk met het rugzakje kreeg een kind namelijk ook een 'toelatingskaartje' voor een speciale school. „En aangezien de inspectie van scholen voor voortgezet onderwijs steeds betere prestaties

Tot mijn verbazing zat er ook geen enkele financiële rem op

SAM (17)

Met aspergersyndroom in het regulier onderwijs

Sam (17, syndroom van Asperger) zit sinds kort met een rugzakje in een reguliere havo-5-klas van het Amsterdamse Cosmicus Lyceum. Hiervoor zat hij in de special class van deze zelfde school. In zo'n klas zitten 'rugzakleerlingen' met autisme, maximaal veertien. De eerste drie jaar hebben ze samen les in een vast, 'prikkelarm' lokaal. Daar krijgen ze intensieve begeleiding.

„In het derde jaar kwam ik uit mijn schulp. Plotseling werd mijn sociale drang veel sterker dan mijn studiedrang en hierdoor bleef ik zitten. Gelukkig zat ik toen nog in de special class, waar altijd een volwassene was bij wie ik terecht kon met vragen. Over

de leerstof, maar ook over problemen met vriendinnetjes die ik in de klas niet met me af kon zetten.

„De special class was de rustigste klas ever. Dat heeft mij goed geholpen om sterker in mijn schoenen te staan. Nu ik in een gewone klas zit, met zo'n dertig leerlingen, kan ik mij veel minder goed concentreren. Voor het eerst moet ik elk uur naar een ander lokaal, en dit betekent dat ik elke les moet bijkomen van de drukte op de gang.

„Dit is voor mij een heel fijne school, vooral omdat de leerkrachten hier niet snel straffen. Als er ruzie ontstaat, vragen ze heel rustig, zonder emotie, aan iedereen wat er precies is gebeurd.

verwachte, lag de keuze voor vrijzending naar zo'n school voor de hand.”

Vooral zogeheten cluster-4-scholen, voor leerlingen met een psychiatrische aandoening of ernstige gedragsproblemen, groeiden de afgelopen jaren spectaculair: van 14.266 leerlingen in 2007 tot 34.819 in 2011. Die groei kwam vooral door leerlingen met een vorm van autisme, die inmiddels bijna 60 procent uitmaken van de populatie van deze scholen.

Deze leerlingen - meest jongens - waren hier lang niet altijd op hun plek, zeker niet als ze slim waren. Op veel cluster-4-scholen is vmo het hoogst haalbare. Bovendien is zo'n 30 procent van deze scholen 'zwak' tot 'zeer zwak' volgens de onderwijsinspectie. Hoozeboom: „In feite werd soms tegen ouders gezegd: uw kind heeft extra ondersteuning nodig, we sturen hem naar een zwakke school. Dat is toch raar?”

Het rugzakje had de onstuitbare groei van het dure speciale onderwijs

MARGRIET OOSTVEEN

Whoa

Toen boze pubers zich gisteren verzamelden op een schoolplein in Uden om hun favoriete leraar te verdedigen, moest ik denken aan Ting-Yi Oei, docent geschiedenis op een middelbare school in het Amerikaanse plaatsje Reston, Virginia. Vier jaar geleden sprak ik hem over de catastrofe die hem overkwam: Oei vertelde zijn directeur over naaktfoto's van leerlingen, die een jongen uit zijn klas hem op zijn telefoon liet zien. De directeur vroeg hem er, als bewijsstuk, eentje te downloaden op zijn computer. Maar de moeder van de jongen deed daarop aangifte van het bezit van kinderporno. Ting-Yi is geboeid afgevoerd, zijn mugshot verscheen met naam in de kranten, Fox News zond hem op zijn deur. Toen zijn naam eindelijk was gezuiverd, was hij een jaar en 150.000 dollar aan advocaten verder. Zijn directeur, als de dood voor schadeclaims, deed niets.

Bij dit soort verhalen is het nooit de vraag of, maar wanneer een Nederlandse variant hier opduikt. En nu, midden in de 'Week van de Mediawijsheid', begint het erop te lijken. Op het Udens College, op de vmo-afdeling Kleinveld, is vrijdag een leraar op non-actief gezet, omdat hij een seksueel getint filmpje liet zien. Maar wat is er nu echt gebeurd? Ik had gisteren tegen het eind van de middag Mathilda Voois aan de telefoon. Zij is een boze ouder, maar niet om de reden die je dan verwacht: ook Mathilda stond op het schoolplein te demonstreren tegen de schooldirectie. Ze hadden al een steunpagina voor de leraar op Facebook, met de titel 'Arno moet blijven'. „Drie maanden geleden heeft een leerling Arno een nogal seksueel filmpje gestuurd”, zei Mathilda. „Hij opende het per ongeluk in aanwezigheid van een paar andere leerlingen. En toen zei hij: 'Whoa!'”

Toen zijn naam eindelijk was gezuiverd, was hij een jaar en 150.000 dollar aan advocaten verder

Nu gaf Mathilda de telefoon aan leerling Kevin van Lanen (15). Kevin stuurde een protestbrief naar de directie. „Het was een grappig bedoeld filmpje van een vrouw bij de dokter, en dan onderzoekt hij haar, en dan zit er een vagina in haar nek. Of zoiets”, zei Kevin. „Maar daar kon Arno niets aan doen. Hij is juist de beste leraar hier, de enige die pubers begrijpt.” Schooldirecteur Wiel Sporken wilde toen ik hem belde nogal plechtig niets zeggen. Behalve dan dat zich „een incident had voorgedaan dat wij scharen onder ontoelaatbaar gedrag”. Drie maanden geleden dus, of lag het soms aan het *Brabants Dagblad*, dat het dit weekend naar buiten bracht, na een anonieme tip? Advocaat Koen van den Ing werkte gistermiddag in zijn Udense kantoor aan „een gezamenlijke verklaring” van de leraar en de school, die „binnen een paar dagen” zou komen. Mathilda en Kevin gaven nog wat telefonisch live-verslag vanaf het schoolplein („De directie trok net een paar leerlingen keihard naar binnen!”) Kevin zei: „Als er hier zoveel leerlingen voor een leraar buiten staan, dan betekent dat iets.” En toen, aandoenlijk: „Als ik later groot ben, en ik heb kinderen, dan zou ik ze zo naar Arno sturen.” Op de één of andere manier klom me dat best mediawijs in de oren.

Margriet Oostveen (m.oostveen@nrc.nl) schrijft op deze plek een wisselcolumn met **Arjen van Veele** (a.vveelen@nrc.nl).

Advertentie

nrc boeken >

KNUS,
het sublieme,
nieuwe boek van
NRC-columnist
Margriet Oostveen

16,95

Nu verkrijgbaar in boekhandel en op www.nrcflux.nl/boeken

nrc handelsblad > nrc.next >